

فصلنامه علمی پژوهشی بیهوشی و درد، دوره ۲، شماره ۶، زمستان ۱۳۹۰

سرمقاله: اخلاق در انتشار مقالات پزشکی

مسعود محسنی^۱

استادیار بیهوشی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، بیمارستان حضرت رسول اکرم (ص) (گروه بیهوشی)

وظیفه مجلات علوم پزشکی بررسی، انتخاب و چاپ مقالات با بالاترین کیفیت علمی است. برای رسیدن به این منظور روند ارزیابی مقالات و چاپ آنها باید کاملاً عینی، مشخص و منصفانه باشد. تمام مراحل ارزیابی و چاپ مقاله مستعد ملاحظات اخلاقی است که کمتر به آن پرداخته شده و به ندرت با نویسندگان و خوانندگان مقالات در میان گذاشته می‌شود. انتشار مقالات آکادمیک تا حد زیادی مبتنی بر اعتماد است. ویراستاران باید به داوران اعتماد کنند که داور منصفانه و دقیقی انجام می‌دهند، نویسندگان باید به ویراستاران اعتماد کنند که داوران مناسبی انتخاب می‌کنند و خوانندگان باید به کل این روند اعتماد کنند. ذکر نکات اخلاقی مستتر در این فرایند به رعایت آنها و ایجاد اعتماد بیشتر در محیط آکادمیک و در نهایت شکوفایی علمی بیشتر می‌انجامد. در این مقاله به طور خلاصه به برخی از این نکات اشاره می‌شود.

(ICJME) همه نویسندگان یک مقاله باید تمام شرایط زیر را دارا باشند و از طرف دیگر اسم تمام کسانی که دارای شرایط زیر هستند باید در مقاله ذکر شود.^(۲)

(۱) نقش اساسی در ایده اولیه، طراحی مطالعه، جمع‌آوری داده‌ها یا آنالیز و تفسیر نتایج

(۲) تهیه پیش نویس مقاله یا بررسی نقادانه آن از نظر محتوا

(۳) تایید مقاله نهایی پیش از چاپ

گنجاندن نام کسانی که شرایط بالا را احراز نکرده‌اند (Gift author) یا حذف کردن نام کسانی که دارای شرایط یاد شده بوده‌اند (ghost author) از نظر انجمن جهانی ویراستاران مجلات پزشکی امری مردود و غیر اخلاقی شمرده می‌شود. نام کسانی که به هر شکل به انجام مطالعه کمک کرده ولی دارای تمام این شرایط نیستند، باید در قسمت تقدیر و تشکر مقاله گنجانده شود. همه نویسندگان مسوول صحیح بودن (accuracy) مقاله هستند ولی پاسخگویی در مورد کل روند اجرای مطالعه و نوشتن مقاله به عهده نویسنده مسوول می‌باشد.

نکات اخلاقی در طراحی مطالعه

مطالعه از ابتدا باید بر مبنای اطلاعات علمی قابل قبول، طبق موازین اخلاقی پذیرفته شده در معاهده هلسینکی^(۱) و با حجم نمونه کافی انجام شود تا بیهوده بیماران را در معرض ریسک قرار نداده و در انتها نیز به جمله "نیاز به مطالعات با حجم نمونه بیشتر" نیاز نشود. جمع‌آوری داده‌ها، آنالیز و تفسیر آنها با بیطرفی و با دقت انجام شود. از بیماران رضایت آگاهانه گرفته شود.

سرقت علمی (plagiarism)

این اصطلاح وقتی به کار می‌رود که یک نفر حاصل کار فکری یا تحقیقاتی یک نفر دیگر را به نام خود منتشر کند. از انواع شایع آن ترجمه یک اثر از زبانی دیگر و انتشار آن به اسم یک کار تحقیقاتی اصیل است.^(۳) از انواع خفیفتر آن استفاده از قسمتی از مقاله فرد دیگر بدون ذکر مرجع می‌باشد. سرقت علمی از خود (self-plagiarism) به حالتی گفته می‌شود که فردی تمام یا قسمت عمده‌ای از کار تحقیقاتی خود را در چند مجله مجزا چاپ کند.^(۴) این کار نیز

شرایط و مسوولیت‌های نویسندگان

طبق نظر انجمن جهانی ویراستاران مجلات پزشکی

نویسنده: مسعود محسنی، استادیار بیهوشی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، بیمارستان حضرت رسول اکرم (ص) (گروه بیهوشی)

ایمیل: m-mohseni@tums.ac.ir

فرستاد.^(۵) داوران مجاز به استفاده از مطالب مقاله پیش از انتشار آن نیستند. مجلات معتبر از نظرات یک داور یا ویراستار آماری (statistician review) نیز پیش از چاپ مقالات بهره می برند.

تصمیم سردبیر/هیات تحریریه برای چاپ مقاله

تصمیم برای چاپ یک مقاله باید مبتنی بر ارزش علمی و مطابقت با اهداف و محتوای مجله باشد. موفقیت اقتصادی یا ارتباط با تبلیغات داخل مجله یا موسسه حامی اقتصادی مجله نباید روی تصمیم‌گیری برای قبول یا رد یک مقاله اثرگذار باشند.^(۶) مقالات تحقیقی که نتایج منفی داشته‌اند به شرط حجم نمونه کافی باید شبیه سایر مقالات پذیرش شوند.

مردود می باشد. لازم به یادآوری است که برخی مجلات به کمک نرم افزارهای موجود مقاله ها و متون پزشکی را برای اطمینان از عدم سرقت علمی جستجو می کنند.

داوری مقالات

داوران توسط هیات تحریریه مجلات انتخاب شده و باید دارای حداقل شرایط نظیر تخصص آکادمیک در مورد موضوع مقاله مورد نظر، سابقه تحقیقات و مقاله‌نویسی گذراندن دوره آموزشی برای بررسی نقادانه مقالات باشند.^(۷) داوران انتخاب شده نباید زمینه پیش داورى نسبت به موضوع مقاله باشند. برای مثال وقتی داورى برای یک شرکت دارویی کار می کند، نباید مقاله مربوط به آن دارو را برای داورى پیش وی

References

1. World Medical Association. World Medical Association Declaration of Helsinki. Ethical principles for medical research involving human subjects. Bull World Health Organ. 2001;79(4):373-4.
2. International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE). International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE): Uniform Requirements for Manuscripts Submitted to Biomedical Journals: writing and editing for biomedical publication. aematologica. 2004 Mar;89(3):264.
3. Nature editorial team. Science publishing: How to stop plagiarism. Nature. 2012 Jan 4;481(7379):21-3.
4. White SM. Self-plagiarism. Anesthesia. 2011 Mar;66(3):220-1.
5. Gilmore AB, Fooks G. Global Fund needs to address conflict of interest. Bull World Health Organ. 2012 Jan 1;90(1):71-2.
6. Kleinert S; Committee on Publication Ethics (COPE). COPE's retraction guidelines. Lancet. 2009 Dec 5;374(9705):1876-7